

Секція 1

к.е.н., доцент Сабліна Н.В.

доцент кафедри фінансів

Харківський національний економічний

університет імені Семена Кузнеця

E-mail: Nsablina@bigmir.net

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ситуація, що склалася на сьогоднішній день в економічному розвитку України вимагає процесу введення змін з метою стабілізації діяльності, забезпечення збалансованого економічного зростання та безперервності розвитку. Одним із головних елементів ринкового господарства і одночасно провідним аспектом економіки будь-якої країни є підприємство. Саме від ефективності функціонування підприємств залежить розвиток країни та добробут населення. Кожне підприємство функціонує в фінансовому середовищі, тому обов'язковими умовами є фінансова стабільність підприємства та стійкість, що забезпечується фінансовим менеджментом даного підприємства [10]. Підтримувати існуючий стан підприємства у динамічному зовнішньому середовищі та покращувати його можливо лише за умов забезпечення спроможності й активних дій з адаптації до змін та постійного розвитку.

В якості дослідників теоретичних і практичних аспектів управління розвитком слід відмітити І. Анософф [1], Н. Бондар [2], Л. Мельник [6], М. Нечепуренко [5] та ін., де зосереджується увага на дослідженні сутності управління розвитком, процесі управління розвитком. Однак, незважаючи на велику кількість наукових напрацювань, питання управління розвитком на підприємствах України та його забезпечення потребують подальшого дослідження.

Розвиток підприємства означає якісні зміни й оновлення його господарської системи та організаційної структури, підвищення ефективності функціонування на основі вдосконалення техніки, технології та організації праці у всіх структурних підрозділах, підвищення якості продукції та послуг, що ним надаються [7]. В процесі управління змінами оцінюється сучасний та визначається майбутній стан підприємства, формуються обґрунтовані рішення щодо переходу від одного стану до іншого, тому раннє впровадження змін в діяльність підприємства надає можливість передувати ризики та виділяти умови, що впливають на досягнення стратегічної мети функціонування підприємства [9].

Розвиток підприємства слід розглядати як процес проведення якісних змін (оновленні структурної та організаційної складової організації) та кількісних змін (підвищенні економічної складової на основі вдосконалення техніки, технології, підвищення якості продукції), які покращують фінансовий стан підприємства шляхом забезпечення фінансової рівноваги. В процесі управління розвитком підприємства оцінюється його сучасний та визначається майбутній стан, формуються обґрунтовані рішення щодо переходу від одного стану до іншого, тому своєчасне впровадження змін в діяльність підприємства надає можливість передувати ризики та виділяти умови, що впливають на досягнення стратегічної мети функціонування підприємства.

Розглядаючи термін «розвиток» слід виділити існуючі підходи щодо розуміння його сутності. Так, І. Ансофф вважає, що розвиток – це питання не стільки того, що є, скільки того, що може бути зроблене з тим, що є [1]. Він стверджує, що на сьогоднішній день у сформованих умовах ринку України відбуваються значні зміни, тому успішний розвиток підприємства безпосередньо залежить від розробленої стратегії та методів її впровадження [1]. Мельник Л.Г. вважає, що розвиток – це необоротна, спрямована закономірна зміна системи на основі реалізації внутрішніх властивих їй механізмів самореалізації [6]. Нечепуренко М. Н. розглядає економічний розвиток підприємства як процес оновлення

виробничих або бізнес-процесів, що забезпечує якісно новий рівень функціонування підприємства. Автор вважає інноваційну діяльність єдиним основним напрямом економічного розвитку організації [5]. Тобто, можемо стверджувати, що розвиток – це зміни до більш складного та ефективного функціонування, що обумовлено закономірностями функціонування конкретних систем.

Економічний розвиток – незворотні, спрямовані, закономірні (кількісно-якісні та сутнісні) зміни економічної системи (у нашому випадку підприємства) в довготерміновому періоді, що відбувається під впливом економічних суперечностей, потреб та інтересів, зумовленість яких характеризується дією основних законів діалектики, що не виходять за межі глибинної внутрішньої сутності такої системи [3].

Економічний розвиток підприємства може мати різні види в залежності від його спрямування та природи. Так, по відношенню до підприємства розрізняють екзогенний економічний розвиток (розвиток підприємства, що відбуваються під впливом зовнішніх факторів середовища) та ендогенний економічний розвиток (розвиток підприємства, що відбуваються під впливом внутрішніх факторів середовища); залежно від середовища поширення розглядають загальний розвиток (розвиток всього підприємства одночасно і взаємоузгоджено) та частковий розвиток (розвиток тільки частини підприємства); залежно від методу поширення виділяють висхідний (розвиток підприємства, що поширюється згори до низу), низхідний (розвиток підприємства, що поширюється знизу вгору) та випадковий (розвиток, що відбувається випадково в організації, тобто в різних місцях одночасно); залежно від перебігу розвитку розрізняють еволюційний розвиток (розвиток, що відбувається поступово, постійно, передбачувано, природно, маючи константу в своїй основі) та революційний (відбувається стрибкоподібно, непередбачувано, різко змінюючи економічну систему підприємства) [11].

Найважливішими напрямками розвитку підприємства є:
розвиток інтегрованих операційних систем;

розвиток організаційних структур;
розвиток систем управління якістю;
розвиток систем стимулювання;
стабілізація складу працівників;
залучення працівників до управління [2].

Слід зазначити, що вибір варіанту розвитку тісно пов'язаний із цілями, які стоять перед підприємством. Так, якщо ціль розвитку підприємства концентрується на організаційних характеристиках, то напрямками її досягнення будуть: удосконалення структури управління, реорганізація та реструктуризація підприємства. Якщо ціллю є збільшення прибутку на основі зменшення операційних витрат, то в якості заходів слід розглядати удосконалення технології виробництва, підвищення якості продукції, розвиток інноваційної діяльності.

На сьогодні розрізняють «революційну» та «еволюційну» моделі розвитку на підприємстві. «Революційна» модель змін (концепція реінжинірингу бізнесу) запропонована М. Хаммером та Дж. Чампі у 1991 році. Вони розглядають реінжиніринг бізнесу як принцип переосмислення та радикального перепроєктування підприємства і його найважливіших процесів з метою кардинального поліпшення найважливіших кількісних і якісних показників сучасної ефективності: вартості, якості, сервісу та оперативності. «Еволюційна» модель змін (концепція організаційного розвитку) базується на концепції планування, ініціювання та здійснення процесів зміни соціальної системи, що передбачає залучення великої кількості учасників. Тобто, організаційний розвиток розглядається як довготерміновий, ретельний та всеохоплюючий процес зміни та розвитку підприємства та людей, які в ньому працюють [4].

Необхідність управління розвитком підприємств обумовлена різними причинами, які доцільно поділяти на дві групи: зовнішні і внутрішні. Зовнішні – пов'язані з загальним і специфічним середовищем функціонування

організації, а точніше – зі змінами у компонентах цього середовища: в економічній ситуації, у державному регулюванні, в технологічній складовій, у міжнародних аспектах, в соціально-культурних компонентах тощо. Сильніший вплив на необхідність проведення організаційних змін мають чинники специфічного середовища: конкуренти, споживачі, постачальники. Внутрішні чинники також можуть бути причинами організаційних змін. При цьому частина з них може бути наслідком прямого та/або непрямого впливу змін у зовнішньому середовищі, решта може бути результатом розвитку самої організації [8]. Отже, в завдання розвитку підприємства повинно входити: зміцнення внутрішнього середовища; зміцнення межі між внутрішнім і зовнішнім середовищем; зміцнення зовнішнього середовища.

Таким чином, в умовах стрімких змін, що відбуваються у світовій економіці та економіці України, посилення конкурентної боротьби на ринку підприємство повинно забезпечити свій розвиток на довгострокову перспективу. Здійснюючи процес управління розвитком на підприємстві потрібно враховувати значну кількість факторів та складових, що забезпечить ефективність функціонування та оптимізацію результатів діяльності.

Список використаної літератури

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
2. Бондар Н. М. Сучасні тенденції розвитку підприємств / Н.М. Бондар. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://business-consultant.com.ua/publicaciiub101.html>
3. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1 / за ред. С. В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
4. Кот О. В. Визначення сутності поняття «розвиток підприємства» / О. В. Кот, О. О. Павлюк // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 8 – С. 256–261.

5. Нечепуренко М. Н. Проблеми економічного розвитку підприємств / М. Н. Нечепуренко // Питання економічних наук. – 2006. – № 1 (17). – С. 23 – 25.
6. Основи стійкого розвитку: навчальний посібник. / За заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 654 с.
7. Осовська Г. В. Основи менеджменту : навчальний посібник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : Кондор, 2006. – 664 с
8. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи : монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х. : НЖЕК, 2003. – 328 с.
9. Сабліна Н.В. Забезпечення управління змінами на підприємствах машинобудування як основного компонента їх розвитку / Н.В. Сабліна // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. Серія: економічні науки. – 2015. – № 119– С. 40–44.
10. Ситніченко В. Сучасні системи менеджменту – основа сталого розвитку підприємства / В. Ситніченко, Г. Кисельова// Стандартизація, сертифікація, якість. – 2004. – №3. – С.59–61
11. Черненко В. П. Економічний розвиток підприємства: сутність та види/ В. П. Черненко//Формування ринкової економіки. –2010. –№ 23–С.116–126.